

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

אוצר חשירה
והמליצה
י"ח טביוב

ר' שמואל הנגיד (אבן נג'דילה) בן יוסף הלוי.

האדם הנודע הזה נולד בעיר קורדובה (מפדד) בשנת תשנ"ג (993) וימת בשנת תתט"ו (1055). הוא למד תורה מפי המורה הנדול ר' חנוך, ראש חכמי התלמוד בספרד בעת ההיא, ותורת לשון עבר למד מהמדקק הנדול ר' יהודה תיוב; ויתר המדעים והלשונות, וביהוד לשון ערבית למד בבתי-ספר הגדולים בקורדובה. בהיותו כבן עשרים שנה נשל עליו לברוח מעיר מולדתו, מפני מלחמת האזרחים אשר התפרצה שם, וישם משכנו בעיר מלגה. שם פתח לו חנות למסכר בשמים, וכעסקו זו התפזרם ברוח גדול, אך למרות צוק עתותיו לא חדל להוסיף דעת בחכמה ובלשונות, עד כי ידע שש לשונות: עברית, ערבית, כשדית, רומית, קספילית וברבקות. ר' שמואל עלה לנדולה באורח פלא: חנותו הקטנה היתה בקרבת הארמון אשר בו ישב המשנה (וויזיר) לתבליף. המשנה צוה לשפחתו להודיעהו בכל יום בכתיב את כל החדשות אשר תצמחנה בעיר, ובהיות השפחה קצרת יד לכתוב צחות בשפת ערבית, בקשה מאת ר"ש לכתוב בשמה את וכל מכתביה, והוא כסוכת לבבו עשה את בקשתה. ויתפלא המשנה על צחות הלשון ועל יפי הכתיב של המכתבים, ויתאן לדעת מי הוא הסופר המפואר בעל המכתבים, ובחודע לו כי זה החנוני הדל אשר בקרבת היכלו, קרא אליו את ר"ש ויפקידהו להיות לו לסוכור. עד מהרה נוכח המשנה כי ר"ש הוא גם חכם גדול בהכמת המדינה, ולכן במות המשנה יעץ את אדונו הכליף להקים תחתיו את ר"ש ולעשותו ליועצו ולמשנהו. הכליף עשה כדברו ויהי ר"ש למשנה, לשר השרים בממשלת הכליף ולמנהל את כל עסקי המלוכה. הוא יצא גם במלחמה עם צבאות הכליף, ופעמים רבות הציל את אדונו מרעה בהכמתו הנדולה ולכן אהבו אדונו מאד. פעמים אחדות היה ר"ש בצרה גדולה, כי השרים התקנאו בו ויהרשו מומות להדפו ממצבו, אך הוא התנכר על כל אויביו ומקנאיו. — אדונו הכליף הפקידו גם לנגיד ומצוה על כל היהודים אשר בעיר מלכותו, וככל ימי נגידותו עשה ישועות גדולות לבני ישראל, ויגדל ויאדר את התורה ותופשיה, ויחד עם זה היה הנגיד גם ראש ישיבה ומכל תפוצות ישראל שאלו תורה מפייהו בעיני הדת. ואמנם לא קם עוד בישראל איש כר' שמואל אשר היה כאחד גם משנה למלך, גם שר שרי הצבא וגם נאון תלמודי!

השר הנעלה הוה חבר ספרים רבים בהכמת התורה (ס' מכווא התלמוד הנדפס כראש הש"ס הוא רק חלק מספרו הנדול בענין זה), וכדורות הראשונים נודע לתהלה הפירוש אשר חבר על כל התלמוד והנקי"א בשם, הלכתא גברותא" (הלכות גדולות). המשנה למלך והנאון החכם יזוה היה גם משורר, ושיריו לא ינכרו אותותיהם כי הם יוצאים מעטו שש משנה למלך, של נגיד ומצוה ושר צבא, כי שיריו מלאים עוז ותוקף ורעיונות נכבדים, הנאמרים כלשון קצרה אבל נמרצה. ואף כי שפתו חסרה עפ"י רוב

* אחרי מות ר' שמואל תקמד בנו ר' יהוסף למשנה ולנגיד תחתיו, אך הוא לא האריך ימים, כי שונאיו ומקנאיו הערביאים קשרו עליו וירצחוהו נפש. בהיותו כבן שלשים וחמש שנה.

אותה הנעימות ואותו הרוך והיופי אשר לשירי המשוררים שכאו אחריו, בכין נוכל לחשוב את ר"ש לאחד המשוררים הגדולים בימי הביניים, בשימונו אל דב, כי אך קרור אחד לפניו החלה שפת עבר להדש את נעוריה ועוד לא הפסיקה בימיו להתפתח ולהשתכלל כבימי המשוררים שאחריו, וגם המשקל הערבי עוד היה חדש כדורו של הנגיד, וככלי היתדות והתנועות היו עוד למשא כבד על המשוררים שעוד לא קנו להם נסיונות בזאת. ביתור מצוינים הם משלי המוסר והפתגמים אשר חכר (ואשר קרא להם „בן-משלי“), כי הם מלאים חכמת החיים ומוסר השכל, והלשון הקצרה שבה הם נאמרים נאותה הישב לעניניהם (כל שירי הנגיד עוד לא נתפרסמו, והרה"ח הרכבי הוציא לאור דוגמאות מהם בספרו „זכרון לראשונים“, ומספר הזה נביא גם אנתנו דוגמאות נבחרות).

שיר היון.

(ש"ת ויתד, ש"ת ויתד וש"ת).

<p>באו לַנְתִּי, וְשׁוֹשְׁנִים רִיחָם כְּרִיחַ מֶרֶד־דָּרוֹר בְּצִירוֹ,² וְשִׁתּוֹ עָלַי צִיצִים וְקוֹל מִסִּיסִים⁴ לְשִׁיר עָלַי טוֹב הַזֶּמֶן חָבְרוֹ,⁵ יוֹן, כְּדַמְעוֹתַי עָלַי פְּרוֹד רַעִים, וְכַפְנֵי אֲהַכִּים חָבְרוֹ.⁶</p>	<p>הִנֵּה יָמֵי הַקָּדַר כְּכָר עָבְרוּ וְיָמֵי רְבִיעָה¹ הִסְתָּיו כְּקָרוּ. נִרְאוּ בְנֵי הַתּוֹר בְּאֶרְצֵנוּ מֵרֹאשׁ עֲנָפִים זֶה לָזֶה יִקְרוּ²; לְבָן, מִיָּדַעִים, כְּרִית רַעִים שָׁמְרוּ וְהָאֵיצוּ וְאַל תִּמְרוּ,</p>
--	---

משיר אשר שר בבחרותו בעזבו את עיר קורדובה.

(יתד וש"ת, יתד וש"ת ויתד ותנועה).

<p>וְאִישׁ עָנָו מִתְחַלֵּף עַל אֲדָמָה וּמִחֲשָׁבֹתָיו עָלַי שִׁחַק שְׂרוּעָה⁸. וְמֵה יִעִיל לְאִישׁ־בְּשָׂר בְּשָׂרוֹ וְנִפְשׁוֹ הִבְכּוּדָה לֹא שָׁבְעָה,⁹</p>	<p>נִשְׁמָה מֵאֲשֶׁר תִּתָּאוּ נְדוּעָה וְנִפְשׁ מֵאֲשֶׁר תִּשְׁאֵל מְנוּעָה⁷, וְנִיף שָׁמֶן וְשָׁבַע וְדָשֵׁן וְנִפְשׁוֹ הִבְכּוּדָה לֹא שָׁבְעָה,</p>
--	---

¹ „רביעה“ הוא „נשם“ בלשון המשנה. והכוונה: ימי הנשמים של ראשית האביב קצרו אז הסתיו. — ² כנראה הוא קצור מן „יקראו“. — ³ מלי בצירה; ור"ש קפסו שושנים אשר ריחם כריח מר דרור. — ⁴ מן „ותור וסים וענור“. — ⁵ שתו יין עלי פרחים לקול הצפרים שחוברו לשיר על יפעת האביב. — ⁶ „יון“ מחובר אל מלת „ושתו“; ור"ל שתו יין שהוא אָדוּם כדם כדמעות האוהבים בעת הסירוד (דמיון זה מצוי הרבה בשירי הספרדים), ושתו גם יין דבן, שהלכין כפני אוהבים שחפור. כניל. — ⁷ הנפש נדועה וכרונתה ומרוחקת מהדבר אשר תתאו. — ⁸ משתרעת ועולה למעלה (כתרוו היפה הזה נמצא גם בשירי אבן-בכירי: „יגני יהלוך על האדמה ונפשי תהלוך על העננים“).

בְּחֵי הָאֵל וְחֵי עֹבְדֵי אֱלֹהִים!
 — וְכַמוֹנֵי⁶ יְהִי שׁוֹמֵר שְׁבוּעָה—
 בְּרַגְלֵי אֲעֵלָה סְלַע וְאָרֶד
 אֲלֵי פַחַת בְּמַעֲמָקִים תִּקְוֶעָה,
 וְאֲתַפֵּר אֶת שִׁפְתַי מִדְּבַר קְמֹדֶכָּר⁷
 וְאֶקְרַע יָם בְּכָל⁸ שׁוֹחָה קְלוּעָה,
 וְאֲשׁוּט עַד אֲשֶׁר אֲרוּם וְאֲעַל
 אֲלֵי שִׂיאָה, תְּהִי לְעַד יְדוּעָה!⁹
 וְתִמְצֵא לְצַרִּי בִּי חֲרָדָה
 וְתִמְצֵא לְדוּדַי בִּי תְשׁוּעָה,
 וְאֲרַצֵּעַ אֶת בְּנֵי־חֹרִים בְּאֵן,
 וְלִי אֵן לְמוֹדַעֵי רְצוּעָה¹⁰,
 וְלִי נָפֶשׁ לְרַעִים מְחֹקֶת
 וְלִי נָפֶשׁ לְמַשְׁמִינִים מְנִיעָה — — —

וְיֵשׁ רַעִים מְרַעִים לֹא קְטִיבִים
 גְּדוּלֵי גוֹף וְחֶמְתָּם¹ גְּרוּעָה,
 יִדְמוּ בִּי לְהוֹסִיף הוּן אֲנִי סָר
 וְנִעַמַק מִחֲנִיחָה אֵל גְּסִיעָה² — — —
 וְלֹא יִדְעוּ מְרַעֵי סוּד לְכַבִּי
 אֲבָל³ לֹא דְבָרוּ רַעֵי גְדֻעָה,
 וְנִפְשָׁם מִכְּלֵי הַכֶּבֶד וְהַבִּין
 בְּנִפְשׁ הַהֶקְהָמָה הַשְּׁמוּעָה.
 הִיתְאֲפַק אֲשֶׁר נִפְשׁוּ לְבָנָה
 וּבְלִבָּנָה לְהַתְנַשֵּׂא וְנִעָה⁴
 וַיִּשְׁקֹט עַד אֲשֶׁר יֵאָדָר בְּמִתְיָו
 בְּנִפְשָׁהּ, בְּאִישׁ אֲנוּר יְרִיעָה⁵?
 וְעַד יַפְעַל וַיִּשְׁמַטוּ פְּעָלָיו
 וַיִּוֹסִיף עוֹד כְּיָם עַל הַשְּׁמוּעָה?

משיר אשר שר בבחרותו, בלכתו באניה בים,

ותנין גדול (טהונפיש) התנפל עליה מבלי עשות לו רעה.

(המשקל כניל).

וּפָה עָמִיק וְרָחֵב בְּמַעְרָה
 תְּעַר¹² נָהָר אֲלֵי תוֹכּוֹ בְּצִמָּא
 וּבְשִׁפְתוֹת קְנָאָד עַל נָאָד נְפוּחִים
 וּבִינֵיהֶם כְּפִי תִחְרָא¹³ פְּרוּסָה¹⁴,

— — — וְרֹאשׁ לָהּ כְּאֵנִי שֵׁיט בְּמִדָּה¹¹
 עָלֵי פָנִים מְנַשָּׂאִים בְּרָמָה,
 וְשִׁנַּיִם בְּמַעְיָנִים, וְנַחִיר
 כְּמוֹ כְּבִשָּׁן, וְלָהּ רִבְקָה כְּחוּמָה,

1 בחשבונותיהם. — 2 הם ידמו כי אני הולך ונוסע למען הוסיף הוון. — 3 אכן, אמנם. — 4 היתאפק
 איש אשר נפשו יפה והתאמץ להתנשא למעלה כלבנה. בהוצ' התי' תרכ"ב נדפס, וכלבנה להתנשא,
 ולפי דעתי ראוי לתקן ו, ללבנה". — 5 ואיך ישקוט עד אשר יאזור כנפי נפשו במתניו, כאזור יריעה. —
 6 איש כמוני, אני. — 7 ע"י מסעי הרבים אחבר מדבר אל מדבר. — 8 אולי צ"ל, וככ". — 9 פה נראה
 כי עוד בימי בחרותו נבא לו לבו כי עתיד הוא לעלות לגדודה. — 10 ואוני תהי רצועה לסורעי;
 כלוי אהיה להם עבד עולם. — 11 המשורר הוסיף ומתאר את תאר התנין. — 12 היצוק, תניח. — 13 כפי
 שריון (שמות כ"ח, ל"ב). — 14 קרועה (ויקרא י', ט).

וְנוֹף לָבָן וְנֹב זְרוֹק, וְצֹאֵר
 כְּמוֹ מַנְדֵּל וּבָטֵן פְּעֵרָמָה,
 וּבְסִפֵּיר כְּמוֹ חֶרֶב לְמוֹשֶׁה
 וּמְשַׁקֵּשֶׁת כְּסוֹחֲרָה אֲדָמָה,
 וְנוֹרְתָה לְמִשְׁנֵיחִים כְּמוֹ צוֹר
 אֲשֶׁר הָיְתָה בְּלֹב הַיָּם כְּדָמָה¹,
 וְשָׂמָה מְסַבִּיבוֹת לְסִפִּינָה
 וְאֵין מַגִּיד וְאֵין נוֹאֵם נְאִימָה²
 וְהִגִּיעָה לְאֶדְיָה וְעַמָּה
 עָלֶי וְנֹב כְּאֶרֶז אוֹ שְׂדֵמָה.
 אֲנִי נִמְס לְכַב כָּל אִישׁ כְּדוֹנֵנ
 וּכְמִים וְשִׁבְלַת זְרוּמָה,
 וְשׂוֹיְתִי וְדוּמְמִתִּי כְּעֶצְפִי
 כְּרַחֵל יוֹם סְבוּחַ וְנֶאֱלָמָה.

וְזָכַרְתִּי אֱלֹהֵי, וְאַחֲרִים
 לְנִגְדֵי יוֹכְרוֹ אֵל כְּאִשִּׁמָּא³ ---
 וְנִשְׁתַּקְּעָה כְּחוּף מִים כְּמִיל
 אֲשֶׁר הָאֵל בָּיָם יָרָה וְרָמָה⁴,
 וְתַחַת לְאֲנִי כְּאֶה לְהַפְכוֹ⁵
 וְמַת כָּל לֵב וְאַבְדָּה כָּל נִשְׁמָה,
 אֲכַל נָעַר אֱלֹהִים בָּהּ וְשָׂבָה
 כְּרִנֵּעַ אֵל מְצוֹלַת יָם פְּנִימָה
 וְהוֹשִׁיעַ לְתוֹלְעִים קִמְנִים
 עָלֶי שׂוֹכָה כְּמוֹ זֹפֶת קְרוּמָה⁶ ---
 וְתַמְהוֹ כָּל נְבוּנֵי יָם וְאַמְרוּ:
 בְּמָה זֶה נִמְלָמוֹ אֱלֹהֵי וְלָמָּה?⁷ ---
 עֲנִיתִים: בֵּן גְּאֻלַּת אֵל לְיוֹדְעֵי
 כְּבוֹד הוֹדוּ מְהֻדָּרַת שְׁלָמָה⁸.

וְהוּא עוֹשֶׂה לְמַכְרִיו תְּשׁוּעָה

וְהוּא עוֹשֶׂה כְּמַרְגִּיזֵי נְקָמָה ---

מִשִּׁיר הַיָּין.

(הַמְשַׁקֵּל כְּנִיל).

וְאֵין עֲמִי לְבַד שׂוֹתָה בְּלֹב מִזֵּב
 עָלֶי נִצַּת סְמָדְרֵלֶח וְשִׁקְד ---

יְדִידֵי קוֹם! כְּבָר אָסְרוּ אֲשִׁישׁוֹת
 כְּבוֹר נוֹמָה לְכָל עוֹגֵן וּפּוֹקֵד⁸

1 וְנוֹרְתָה (ר"ל בנין גופה) נראה למביטים עליה כצור כדומה כחוף הים (יחזקאל כ"ה, לב). —
 2 נאום. — 3 ובעלי אמונות אחרות התפללו לאלהיהם, כמו אשימא שהוא אליל אנשי חמת (מ"ב י"ו, ל).
 בדרך כזה יאמר גם ר' יהודה הלוי בעת שבתו באניה בסערת הים, "ועם יתפללו איש לקדשו, ואת
 פונה לקדש הקדשים". — 4 התייה (ר"ל התנין) נשתקעה בים כחיל מצויים (שמות מ"ו, ב). — 5 היא
 באה מתחת האניה להפכה, והנה גער אלהים בה וכו'. — 6 ה' הושיע לאנשים (תולעים קבנים) היושבים
 על האניה (זו שוכה הקרומה) — שנקרם עליה — בזפת. וזו מליצה יפה). — 7 נאולת ה' היא שהודרת
 ושלמה ליודעי שמו. — 8 אשישי הענבים כבר אסרו בכור תנומה את כל איש רע העוין את חברו
 והפוקד עליו את חטאתו (כן דעת הרה"ח הרכבי).

והארץ בעינינו כעלמה
משתקת, והעולם ברוקד;

וכף עפר בעט מאין דיו על
פני כנור בקף בוחב ונוקד¹

ושמים קחיל נח פליל
וכל איש שם לעמת אהלו קד².

משיר על תכונת אוהביו ומקנאיו.

(המשקל כנ"ל).

ולי יאמרון: אֲשֶׁר וְשִׁמּוֹר בְּרִיתָךְ
בְּרִיתוֹ שִׁית בְּתוֹךְ לִפְךָ שְׁמוֹרָה,
וְהִנְחַל זֶה בְּאַהֲבָתְךָ כְּמוֹ בֵּת
בְּתוֹךְ בָּנִים, וְזֶה—חֶלֶק בְּכוֹרֹתִי¹—
תַּפְתּוּנִי²— וְאַתָּם הַמְּפִתִּים,
וְתִבּוּנִי— וְלִי גִּשְׁשׁ יִקְרָה,
וְהַפְּטִירוֹ לְזָרוִים לֹא קָפְנִי³
וְתִתְרָאוּ בְּכִבּוּד לִי וּמִזְרָא.
וְתִנְחַמּוּ בְּדַבְרֵי קוֹסְמִים, כִּי
אֲסִיפְתִּי בְּחֶשְׁבוֹנֵם מְהֵרָה,⁴
וְתוֹחִילוֹ לְעֵת לְדַת עֲמָלָם,
וְאַיֶּךְ תַּחִּיל וְאַיֶּךְ תִּלְד עֶקְרָה?⁵ 11

לְכִבֵּי תוֹךְ קָרְבֵי עִיר סְנוּרָה
בְּתוֹכוֹ אֶהְבֵּת רְשֵׁי נְצוּרָה,
וְלֹא אֲשׁוּה³ בְּלִבִּי אֶת יְדֵיךְ
וְלֹא אֲשׁוּה חֲבָרֵי בְּחִבּוּרָה.
וְיֵשׁ מֵהֶם קְרִידֵי יְדֵימִי
וְיֵשׁ מֵהֶם כְּמוֹ אֶצְבַּע יִתְרָה⁴;
וְיֵשׁ נוֹחַן בְּפִיהוּ לִי בְּרִכּוֹת
וְיִשׁוּר לִי בְּמִשְׁחָחוּתֵיךְ מְאֹרָה⁵.
וְלִי עֵין וְלֹא תִישָׁן, וְלִי לֵב,
וְעַל כָּל סוֹד מְצוּדָתִי מְזוּרָה,
וְיִתִּירוּ⁶ אֶצְפוּנֵי הַקָּרְבִּים
וְיִזְרוּנִי— וְהִזְרָתֶם יִשְׂרָה,

1 "עופר" הוא כנוי לאהוב ורע. והכונה: העופר הטננן בכנור ומוליך ומביא את הקשת, נראה ככותב ונוקד על פני הכנור בעט בלוי דיו. — 2 השמים עם הכוכבים המאירים נראים כחיל הצבא החונים במחנה בלילה וכל אחד מהם הרליק לעופת אהלו סודרת אש (קר— יקוד). — 3 אבל לא אשנה את כל ידירי, כי שונים הם לביניהם, כאשר יבאר. — 4 יש מידירי שדם יקרים ונחוצים לי כיד ימיני, ויש שהם מיותרים כאצבע יתרה ביד. — 5 ובקרבנו (מל' בטוחות חכמה) ישמור לי קללה. — 6 עיני ודבי יתירו וכו'. — 7 לזה נתחיל חלק קטן באהבתך, כחלק הבת בתוך בנים (שנוטלת רק עישור נכסים) ולזה תחיל חלק בכורה. — 8 הוא מדבר אל האנשים הנראים כאוהביו. — 9 שלא בפני, בדרכם לאהרים, תפטירו עלי בשפה, אבל בהיותכם אתי תתראו לי בכבוד ומזרא. — 10 הנכם מתנחמים בדברי החוזים ככוכבים המנבאים כי קרוב יום מותי ("אכיפה" — מות, מל' חו"ל). — 11 אתם מתכים שתקוים נבואת האצטנניון, אבל איך תלד עקרה? כי האצטננינות לא תוכל להוליד מאומה.

וְלֹאֵל סוּד מְקַסָּה לִי אָפְנוּ
 וּנְמַלְאָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ עֲצִירָה.
 וְאִם אָמוֹת לִקְוֹץ יָמִים בְּלַחֲוִי
 — וְהַמִּיתָה עָלַי כָּל חַי וְיוֹרָה —
 בְּקָבֶל עִיר תִּשְׁמָעוּן: בָּאוּ בָבוּ עַל
 יְחִיד הַדּוֹר בְּמוֹעֲצוֹת וְתוֹרָה!²

שיר תפלה בהיותו במלחמה.

(יתד וש"ת, יתד וש"ת).

אָנִי הוֹלֵךְ בְּמוֹקֵד אֵשׁ	רְאֵה הַיּוֹם בְּצַרְתִּי
פָּאֲנִי מִבְּעַרְתִּי!	שְׁמַע וּשְׁעָה עֲתִירְתִּי.
וְאִם יֵשׁ לִי מְרוֹרוֹת, ³ מָה	וְקָר דְּקָר לְעַבְדְּךָ
אָנִי אוּ מַה מְרוֹרְתִי?	וְאֵל אֲבוֹשׁ בְּסִבְרְתִי! ⁴
אָנִי בְּצָר וְלֹא אוֹכֵל	הַתְּנִיעַ לְרַע לִי יָד?
לְהַרְבּוֹת אֶת אֲמִירְתִּי.	וְאֵת יָדִי וְסִתְרְתִי! ⁴
עֲשֵׂה נָא תְאוּת לְבִי	יַעֲרַמְנִי וְהַטְבֵּת
וְחוֹשֶׁה נָא לְשׁוֹרְתִי.	בְּיַד צִירִים בְּשׁוֹרְתִי! ⁵
וְאִם אֵינִי כְדָאִי אֲצַלְךָ	אָנִי עוֹבֵר בְּתוֹךְ מַיִם
עֲשֵׂה לְבִנִי וְתוֹרְתִי!	דְּלִנִי מִמְּנוֹרְתִי!

משיר לאוהב אשר סלח לו אחרי שהתקומט עמו.

(יתד וש"ת, יתד וש"ת, יתד ותנועה).

הִקְמוּנִי יְהִי טוֹרֵךְ בְּאִפִּי	הִנְרָפָא הַזְּמַן מִמְּחֻלְתּוֹ
וְאִם יִשׁוּר לְעוֹלָמִים בְּמוֹתוֹ? ⁶	וְחֻדַּשׁ אַחֲרַי אַרְךָ בְּלוֹתוֹ?
וְאִם אוֹכֵל לְהַתְאַפֵּק, וְדוֹרִי	וְאִם לְבִשׁ עֲנַן בְּקָר בְּשִׁמְשׁ
בְּמַיִם שְׁפָקָה עָלַי חֲמָתוֹ? ⁷	וְסָר מֵעַל בְּנֵף שַׁחַר בְּסוֹתוֹ? ⁸

¹ מל' זון, ולא נס' לחה" — ² ואולם אם אמות כבוא עתי (כי המות נגזר על כל איש) או תשבעו בכל עיר לאמר: באו בכו על זכוי, וכן תהי מיתתי בכבוד גדול, ואין לשונאי לשמות. — ³ בתקותי מל, ארמית. — ⁴ התניע לי יד לעשות לי רע, ואת (במקום "אתה") הנך עורתי. — ⁵ אתה אסרת פיר הנביא: כי תעבור במים אתך אני זכוי כי תלך כמו אש לא תכוה, והנה אני עובר במים זכוי לכן הושיעני נא. כן הוא "פי דעתי פירוש הכתוב. — ⁶ הטאוב. — ⁷ מליצות על תביעת והידידות שהיתה נסחרת עד פה טמנו ופרעה, ועתה שבה להושיע. — ⁸ כמוני ובמותי" במקום, אני" והוא".

וְקָמוּהוּ יְהִי תוֹמֵךְ בְּאֵז לֹא
 תִשָּׁנֶה לוֹ לְעוֹלָם אַחֲרָיו ⁷
 בְּרָאוּ אֵל וְשָׁם לוֹ פֶה — לְהַנְדִּיר
 תְּהַלֵּל אֶתְּבִי נִפְשׁוֹ מִנְחוֹ ⁸
 וְלֵב עָמַק כִּמוֹ יַם־סוּף, וְאוֹלָם
 כְּמִשְׁעָה מְלַבֵּב הַיָּם מִשִּׁיתוֹ ⁹;
 וְאִישׁ יִנְחָה בְּשִׁקְמוֹ הַכְּפִירִים,
 וְאוֹלָם אֵת כְּצֹאן מִשְׁעָה נְחִיתוֹ ¹⁰.
 שָׁמַע שִׁירָו, רָאָה אֶרֶץ לְשׁוֹנוֹ ¹¹,
 אָזוֹן נִיבֹו, חָזָה אֵת בֵּית נִכְתּוֹ,
 אָרְנוֹ ¹² לֶךְ בְּיוֹם אַחֵד, וְיִקְרַךְ
 וְטוֹב מִשִּׁיר אָרְנוֹ כֶּן־שָׁנְחוֹ:

וְאִם תֹּאמְרוּ: עָלֵי מָה זֶה וְלָמָּה?
 וְאִיֶּכָּה אַחֲרַי אֶהְבֵּי נְשִׁיתוֹ?
 חֲמָסִי עַל לִבִּי, כִּי בְיוֹם בּוֹ
 כָּחֹל יִכְבֵּד וְלֹא אוֹכַל שְׂאֵתוֹ ²
 וְלוֹ אוֹכַל לְהַכְנִיעוֹ — הִבְאֵתִיו
 אֲלֵי כִנְלָיו כְּעִבְדוֹ בְּזֹ אָמְתוֹ — —
 וְסִפְרָ לֹא כָכָל סִפְרָ, לְמַעַן
 כְּתֹבוּ אֶתְּבִי לִי יוֹם רִצְוֹתוֹ ³ — —
 וְהָיוּ תוֹךְ לִבְנֵינוּ נִנְעִים ⁴
 כְּנִנְעֵי אִישׁ אֲשֶׁר עָמְקָה שְׂאֵתוֹ ⁵;
 וְשִׁקְמוֹ אֲנִרוֹתֵינוּ שְׁתִּי צִי־
 פְּרִים חַיִּוֹת, וְזֶה יוֹם מְהַרְתּוֹ ⁶ — —

וְקִשֶׁר מַחְצִית לִבּוֹ בְּקֶרְבּוֹ

וְהַנִּיחַ לְסִיּוֹ מַחְצִיתוֹ! ¹³

משיר על דרכי הלומדים המתפלפלים

ועל הוסר הסדרים בבית התפלה.

(המשקל כנ"ל).

יִדְמוּ כִי כְּצִיצִיּוֹת וְיִקְוּ
 וּמִנְבִּעַת יְדֵי אִישׁ רֹאשׁ מְתִיבָה.
 וְכֹר אַחִי בְּלִקְתָּנוּ שְׁגִינוֹ
 אֲלֵי בֵּית הַתְּפִלָּה יוֹם עֶרְבָה ¹⁴

הַיְרִיבֵי הַזְּמָן כְּרִב וְרִבָּא
 וְאִם בְּיָדוֹ וּבִין תִּלְמוֹד מְרִיבָה?
 וְלִבְּן סִדְרוֹ עַל כִּי פִתְּאִים
 מְתִיבָטָן וְאַדְרַת וְשִׁיבָה — —

1 אהבה. — 2 אני בעל גאווה, ואם יכוון לי וכבד לבי כחול. — 3 הסכת שכתב לי אהבתי, איננו ככל שכתב, כי הוא נכתב ביום שחדש ברית אהבתו. — 4 מינא ושנאה. — 5 סל' שאת וספתת. — 6 אנרותינו, שע"י פסקה מחלוקותינו, דומות לקרבן הצפרים שהביא המצורע ביום טהרתו מנעויו (ויקרא י"ד, ד). — 7 איש כמותו (בידורו) צריך לחסוך בו, כי אהבתי לא תשונה. — 8 המשורר מספר בתהלת עצמו, והוא מונה שבחיו שבעבורם ראוי לאוהבו להתדבק בו. — 9 לבי עמוק ואיננו פתוח לכל עובר, ורק אתה משיח ודלית את אהבתי מלבי. — 10 אני בעל לב אביר הרגיל להנחות כפירים בשבטי, ואולם אחת הפכתני לרך ונעים והיך נוהג בני צאן. — 11 כנוי למליצה. — 12 כתב וחבר את השיר. — 13 כשיר הזה קשר את חצי לבו, וחציו השני הניח לחייו עצמו. — 14 ביום הושענא רבה.

בְּפִיהֶם נִדְפוּ הַלֵּל וְשִׁמְאִי
וְהָבוּ עַל לְחֵי רַבִּי עֲקִיבָה,
וְהָרַב יִאָרְדָּף לָהֶם מַעֲמִים
וְיִטְרַף⁵ מִלְּשׁוֹנָם אוֹת וְתִיבָה.
וְיִשְׁכַּתִּי וּפְנֵי זֹעֲפִים מִן
אֲשֶׁר אֲרָאָה וְנִפְשֵׁי בְּמַעֲצָבָה,
וְשִׁאֲלֹתַי שְׁלוֹם הָרַב בְּקַבּוּד,
וְעֲנֵנִי בְּאֲנָשֵׁי רִיב וְאִיבָה,
וְהַחֵל לַעֲנוֹת מֵאָה בְּרַבִּית
בְּקוֹל עֶבֶה בְּקוֹל הַמֶּזֶן וְצָבָא,
וּבִרְדָּף אֵל לְמַעַן אִישׁ בְּרָאוּ
וְלֹא אִשָּׁה⁶; הַשִּׁיבוּתָיו תְּשׁוּבָה:

וְשִׁמְעֵנוּ הַמּוֹר נוֹעַר וְצֹחֶת
בְּנֵי בְּקָר וְהֵם נוֹעִים קְרוּבָה¹;
וְשִׁחַתִּי²: מִי אֲשֶׁר שָׁת בֵּית אֱלֹהִים
כְּמוֹ רַפְתָּ, וְהִיא חֲטָאת וְחֹזְבָה?
וְאָמְרוּ: אֵיזֵן הַמּוֹר וּמְרִיא בְּבֵית אֵל
אֲבָל קוֹרִים בְּמַסְקָת וּבְכֹא,
וְאָמְרֵתִי: הַמִּירוּחֶם הַסּוּדָה
וְחֹדְרָה—וְאֵנִי אֵנָה אֲנִי בָא?
וּבָאנוּ זֹעֲפִים אֵל בֵּית אֱלֹהִים
וּמִי יִתֵּן וְנִמְסָה בְּנִתִּיבָה³!
וְהִנֵּה רַב וְחַלְמִידִים מְנִידִים
לְרֵאשִׁיתָם⁴ בְּפִרְעָר בְּעַרְבָה,

הַתְּשִׁית נַפְשָׁךְ מִן הַיְּקָרִים

וְאֵל יַעֲיֵד בְּךָ בִּי אֶת נִקְבָה?⁷

שִׁיר וְצוּאָה אֲשֶׁר שָׁלַח לְבִנּוֹ, לְר' יוֹסֵף,

מִשׁוּדָה הַמִּלְחָמָה, בְּלִילָה לְפָנֵי הַמִּלְחָמָה.

(הַמְשַׁקֵּל כְּנִיל).

בְּתַבְתִּיהוּ, וְהַמְנוֹת מַצְחָק
לְנַגְדֵנוּ בְּסֵה רַחֵב וְאָרְדָּף;
וְלֹא אֲדַע בְּקוֹם הַצָּר לְמַחֵר,
הֲלֵנוּ אִם לְצָרְנוּ יִעֲרָךְ⁸.
וְאִם נִנְרֵי, בְּנֵי לֹא לְעוֹלָם
תְּשׁוּרְנֵי וְלֹא לְעַד אֲשׁוּרָךְ—

יְהוֹסֵף! כָּל אֲשֶׁר אֲשָׂא וְאֲסַבֵּל
וְכָל אֲבֹא בְּצָרָה—בְּעִבּוּרָךְ!
וְלוֹלִי אֶת בְּקָר שְׁטֵתִי בְּחַבֵּל
וְחִייתִי כְּמוֹ רַבִּים בְּדוּרָךְ.
בְּתִבִי זֶה—בְּתִבִי יִשְׂרָאֵל אֲמָרוּ
וּמִי יוֹרֵה לָךְ יִשְׂרָאֵל בְּהוּרָךְ?

1 שמענו צוחה קרובה של בני בקר, שהם נועים וזועקים — 2 אמרתי (ס' שוח). — 3 הלואי שמעינו בדרכנו ולא באנו לבהכ"נ! — 4 כמו, את ראשיהם (כמו, הרגו לאכנר"). — 5 יחסוף. — 6 ברכת, שלא עשנו אשה". — 7 קל הדעת בנקבה. — 8 ולא אדע אם ביום המחור בקום הצר יהי הסות גערך לנו או לצרנו.

יָרָא אִמְךָ וְדַבֵּר טוֹב לְדוֹדְךָ
 וְלִשְׁאֵרְךָ, וְכַבֵּד אֶת חֲבֵרְךָ;
 וְהִתְאַהֲבֵה לְכָל נֶכְדָּא, וְטָרַם
 קְנוּחָךְ הוּן קִנְיָה שָׁם טוֹב בְּעִירְךָ.
 יְהוֹסֵף! תֵּן לְכָל שׂוֹאֵל כְּלָבוֹ,
 וְאִם אֵין עֲנָהוּ מִעֲנֵה רַךְ.⁴
 וְתֵן חֶלֶק לְכָל חָסֵד בְּהוֹנֵךְ,
 וְעַת מִתֵּן זְכוּר אֶת מַחְסוֹרְךָ⁵ —

הִנֵּה לְכָךְ בְּשִׁבְתְּךָ אֵל כְּתָבִי
 וְקִימְהָךְ,¹ וְאִם תִּישַׁן וְעִירְךָ.
 יוֹם לֹא יִדְרָשׁוּ רַבִּים וּמְזִרִים
 לְהוֹשִׁילְךָ — יְהִי רַבְּךָ וּמוֹרְךָ².
 בְּכָל גִּפְשֶׁךָ וּבְכָל הוֹנֵךְ וְעַל כָּל
 דְּרָבִיךָ, יִרְא יוֹצֵרְךָ וְצִירְךָ;
 קִנְיָה בִּינָה וְשִׁבְלָה, פִּי תְבוּנָה
 תְּהִלְתְּךָ וְהַשְׁבֵּל הַדְרָךְ;³

וְהַתְּחַבֵּל וְרוֹמָה עַל גְּדֻלַּת

אֲבוֹתֶיךָ, וְאֵל תִּקְנֵה אֶצִּירְךָ —

משלים ואמרי בינה מספר „בן-משלי“.

בְּפִסֵּחַ אֲשֶׁר חָזַק אֵלַי קוֹר
 דְּמוֹת רָגַל, וְכָא לְקוּם וְלֹא קָם.
 * * *
 (שִׁית וַיְהִי, שִׁית וַיְהִי, תְנוּעָה וַיְהִי וְשִׁית).
 אַחַר אֲשֶׁר יִגְמַל חֲסָדִים, כְּסִיל יָשׁוּב
 מִהָרָה, וְתִגְמוּלֵי חֲסָדָיו בְּרַע יוֹכִישׁ⁸;
 כְּנִמְן אֲשֶׁר יִמְטִיר נְדָבוֹת⁹ עָלָי כִּשְׂא
 וְכַתָּם פָּרְחָיו בָּא בְּקָרְדָּא וְאֶלְגִּישׁ.
 * * *

(יִחַד וְשִׁית, יִחַד וְשִׁית וַיְהִי וְתְנוּעָה).
 אֲחִי קִנְיָה⁶ יְדַבֵּר בְּךָ בְּבִיתְךָ
 וְאִם יִחְרִישׁ — יְדַבֵּר בְּךָ בְּלִבְתּוֹ;
 עֲשֵׂה גִפְשֶׁךָ בְּשִׁמְעֶךָ אֶת דְּבַר אִישׁ
 מְקַנָּא בְּךָ — כְּאֵלוֹ לֹא שִׁמְעָתוֹ.
 * * *
 אֲשֶׁר יִנַּע וְקִנְיָה לוֹ סְפָרִים
 וְלִבּוֹ מְאֲשֶׁר קָם רַק וְרִיקָם⁷

1 השעור: תנה לכך אל כתבי בשבתך ובקומך. — 2 רבים רכזו מן רב; ר"ל כיום אשר לא
 יהיו לך עוד רבנים וזורים, יהי לך סכתנו זה לרב. — 3 מאכע דרך בעל יעכט בל"א. — 4 ואם אין
 לך, ענהו למצער דברים רבים. — 5 תן חלק בהונך לכל מי שחסר לו, ובתחך זכור כי גם לך היה (או
 יוכל להיות) מחסור. — 6 בעד קנאה. — 7 מי שקונה ספרים ולא יהנה בהם, דומה לפסח זכול. —
 8 הכסיל, אחרי שיגמול חסד ישוב מהר, ובמעשים רעים יבאיש חסדיו. — 9 גשם נדבות.

אך אהבת בעלי רשעה כתרש, אם
נשבר ולא שב לעולמים בראשונה.

* * *

יחד ושית, יחד וש'ת).
אדמה ליצורים שוק
וקלם בעלי חנות,
ויש נוכח בקנענים⁶
ויש עושה בנאמנות
ויש אציל ומום אין בו
לבד כלות ומסבנות⁷.

* * *

אכול עם קנוד ירק
ואזור שק הנה הוגד
ותעב פת נקנה עם
הגור משי, ואתה גר⁸.

* * *

אשר צריך לעזרתך
קמו מלכו ירצני;
וילעג לי אשר צריך
אני אליו, ויבוגי⁹.

* * *

(המשקל כנמשל הראשון).
אשר יחריש ולא יקרא חברו
לעזרתו בצוק — דמו בראשו¹.
ומי לא יעמיד רופא עלי מ'
חלת, הוא אשר פשע בנפשו.

* * *

שית ויחד, ש'ת ויחד וש'ת).
אחר דכריד² — ואו תישיר
את כל אקריד ולא תקטא:
כי בן יאחר בן קקשתות רב
מורה ולא יחטיא אלי הטאה³.

* * *

(שית ויחד ותנועה, יחד ושית ויחד ושית).
אל תאמין נא בקקרון ומקמת איש
רכיל, אשר לאחריים סוד יהי חושף;
אם לא יהי נאמן על-גיב אשר הפקד
איד סאמינו עלי וקב ועל-קסא?⁴

* * *

(המשקל כנל).
אהבת חסידים ככה וקב אשר תקום⁵
הרבה, ואם נשברה תשוב לתקונה.

1 מי שלא יקרא לעזרה בשעת דחקו, מתחייב בנפשו, כחולה שאיננו קורא לרופא. — 2 המתין מלדבר
דכריד. — 3 כי בן יאחר גם רב-מורה (ר"ל המורה בחצים) לירות את בן-הקשת (ר"ל את החץ), כי אם יתאמן
לכוון היטב אל המטרה במרם יורה, ואז לא יחטיא אפילו אלי חטה. — 4 אל תפקוד פקדון בידי איש חסגלה
סוד. — 5 אשר תעמוד לאורך ימים. — 6 בין הסותרים. — 7 הרה"ח הרכבי משער בצדק כי את המשל הזה חבר
הנגיד על עצמו בעת היותו רוכל עני ויושב בחנות. — 8 קנד" — ביתך, בארץ מולדתך, ר"ל טוב לאכול ירק
וללבוש שק בארץ מולדת, מלאכול פת נקיה וללבוש משי ולהיות נר בארץ נכריה. — 9 מי שצריך
לעזרתו ישתדל לרצות אותו כמלך, והאיש שאינו נצרך אליו יבוגי.

וְאִם יָבֵא לְשָׁר נָכַל, יִכְלֶה
אֲשֶׁר חָטְאוּ בְּשִׁמְחָתוֹ וְאִינָם³.

* * *

בְּאֶמְרֵךְ לַחֲבֵרְךָ לַעֲשׂוֹת לוֹ
בְּחֶפְצוֹ יָד, עֲשֵׂהוּ לוֹ מִתְּהַיָּה.
וּמִתְּהַרְצֵעַ בְּיָדְךָ הַגְּדוּלָה
וְלֵךְ נְשׁוּב וְשִׁיתָהּ וְעִירָא⁵!

* * *

בְּמִקְצֵי הַיָּם וְרִבְבַּ שְׂכָל תְּהִי רֵאשׁ
עָלַי כָּל חַי וְיִסְדֵּי יִבְרְעוּ לָךְ:
לְמַעַן עַל כְּסִיל תִּשֶׁר בְּהַזְנוּךְ
וְתִשֶׁר עַל מְחִי שְׂכָל בְּשִׁכְלָךְ.

* * *

בְּדַבַּר רַךְ תִּדְבַּר אֵל שְׁלֹשָׁה
וְאִם⁶ עֲנוּ לָךְ עֲזוֹת וְקִשָּׁה:
אֵלַי מְלֶכֶךְ בְּךָ יִשְׁלַט, וְאֵל אִישׁ
אֲשֶׁר חָלָה חָלִי כְּבֹד, וְאִשָּׁה.

* * *

בְּשִׁרְמֵי תַעֲנֶה דְּבַן רְאִיָּה
תְּמַלֵּט מִעֲזוּבָה יוֹם תְּנוּאָה⁷:

(שִׁית וַיִּתֵּר, תְּנוּעָה וַיִּתֵּר וְתַנּוּעָה).

אִיךָ לֹא אֶבְקֶשׁ מִזְנוֹי
יַעַן שְׁעָרָיו נְעוּלִים?
עָלַי לְהַסֵּל וְלִדְרֹשׁ
וְכִיד אֱלֹהִים לְהַשְׁלִים!

* * *

(שִׁית וַיִּתֵּר, שִׁית וַיִּתֵּר וְתַנּוּעָה).

אֲשֶׁל אֲשֶׁר בְּרַת בְּנֵינָן
יַעֲצָתָהּ, וְחַבְרַת חֲרִיבוֹת
תַּחֲנָה — וְלֹא תַחֲנָה¹ תְּבוֹרַת
לְשׁוֹן וְנַעַם הַלְּקַבּוֹת.

* * *

(יִתֵּר וְשִׁית, יִתֵּר וְשִׁית וַיִּתֵּר וְתַנּוּעָה).

בְּהַתְּכַבֵּד וְהַחֲעֲלֵם, חֶפְצִים
תְּהִי מְשִׁינִי, וְתַתִּיבָה רֵאשׁ וְסַפְסָרִי.
וּבְנִמְלָה וְגִלּוֹת מַה בְּלִבְךָ
תִּדְבָּא, וְאֲשֶׁר תַּחֲפֹץ תַּחֲסֵר².

* * *

כְּבֹא יִשֶׁע לְשָׁר נְדִיבִי, יְכַפֵּר
בְּשִׁמְחָתוֹ לְחַטָּאִים עֲוֹנָם.

¹ ואולם לא תחיה תבורה של לשון הרע אשר ינגע הרב. — ² מי שנהג בכבוד בעצמו ויודע להסתיר סגרת מנוקשו, בסוף ישיג חפצו. ואולם האיש המתנהג כנבלה וחפץ בהתנלות לבו, הוא ידוכא וי. — ³ אך אם יבא ישע לשר נבל יכלה בשמחתו את האנשים שחטאו לו לפניו. (כנראה ראה המשורר בימי נגידותו מקרים כאלה אצל מושלי הכורבים). — ⁴ אם תאמר לעוזר (לעשות יד) לתברך, עשה ואת כהנה (וכן גם משל הרומי Bis dat qui cito dat). — ⁵ כי מה תועיל השועתך הגדולה, אם עיי דחויחוך בלך ושוב תקטן העורה? — ⁶ ואפילו אם. — ⁷ במרם תענה, הן דך ראתה אשר תמלט אותך ביום שיאמרו שנאיד למצא לך תנואות, במרם כי תמאת בתשובתך (לפי השערת הח' הרכבי מוסב זה על הרכוזים בעניני האמונה).

וְכַאֲזַנְךָ אֱלֹהִים עִמָּךְ — וְגִנְיָךְ
הַנֶּעֱבֶד יוֹצִיא לְךָ סִירוֹת.⁴

* * *

(יתד ותנועה, יתד ושית, יתד ושית).
בַּעֲתָ יַעֲנֵנו עִמָּךְ שְׂבָחֶיךָ
בְּפִיקֶם, תִּגְהַר לְךָ לְמַלְחָם;
וְאִם הִלְלוּךָ בְּאֲשֶׁר אִין בָּךְ,
שְׂקֵד עַד תִּהְיֶה צָדֵק תְּהַלְתֶּם.⁵

* * *

(יתד ושית, יתד ושית).
בְּחֻמְהָ אֶת אַחֲרֵי-לְמוֹד
וּבְמַפְעֵל אַחֲרֵי-מְרִי;
וְתַחֲבֹמָה בְּלִי מַפְעֵל
בְּעֵץ יַעַר בְּלִי פְרִי.

* * *

(יתד ושית, יתד ושית ויתד ותנועה).
בְּשָׁמַיִם אֶת בְּנֵי אֶרֶץ מִתַּיִם,
וְאִם יִרְבּוּן, וְמִיתוֹן מֵה יִסִּי⁶;
וְנִשְׁמִי פִי חֲבָמִים, אִם מְעֻשִׁים
וְאִם רַבִּים — לְהַחֲיוֹת נְאֻתִי.

* * *

חֲכַם לְכֹב בְּמַרְסָם כֹּא בְּפַחַת
וְיִתְקַן מַעֲלוֹתָיו לְיִצְיָתָהּ.

* * *

בְּבֵית מֶלֶךְ פְּנֵי שָׂר אֵל תִּפְאָר,
וְאֵל תִּרְיִם בְּמוֹשֵׁב שָׂר שְׂפָלִים;
הַנִּשְׁבִּיל מִי אֲשֶׁר יִתֵּן פְּרוּכָה
לְשׁוֹעָלִים בְּתוֹךְ סִבַּת שְׂפָלִים?¹

* * *

בְּנֵי עֹשֶׂר מְעַשִׂים הֵם, וְכֹכְהָ
בְּנֵי שָׂבָל מְעַשִׂים הֵם בְּמוֹתָם;
וְיִוְתָר וְיִמְצָאוּ מֵהֶם וְיִמְהֶם
אֲשֶׁר בּוֹ נִקְבְּצוּ יַחַד שְׁנֵיהֶם.²

* * *

בְּגִנְךָ יִסַּר בְּשׂוֹט — לְמוֹב יְהִי שָׁב,
וְלֹא יִשׁוּב בְּשׂוֹט זָקֵן אֱלִי מוֹב.³
בְּעֵץ יִבֵּשׁ מִסֻּת לֹא יִתְקַן
וְיִתְקַן בְּעִירוֹ לֹח וְרַמְב.

* * *

(שית ויתד, שית ויתד ושית).
בְּהִזּוֹת אֱלֹהִים עִמָּךְ — כָּל עַץ
יַעַר יְהִי עֹשֶׂה לְךָ פִּיזוֹת.

1. כי האם ישיביל מי שנתן פרוסת לחם לשועל בסוכת שחל? — 2 ויותר מאלה ואלה מעשים הם האנשים שיש להם גם עושר גם שכל. — 3 אבל הזקן לא ישוב לשוב ע"י שוט. — 4 מלשון סירים וקוצים. ואולי צ"ל סורות, מ"י, סורי הגפן נכריה"י. — 5 אוי השתדל שיצדקו כההלתם, ר"ל עשה מעשים טובים עד שתהא ראוי להתהלכם. — 6 ואולם אם ירכבו הגשמים ימיתו מה שהחיו, אבל גשמי פי חכמים וכו'.

למד מִכֵּנִי עוֹף הַשְּׂכוּמִים בְּרֹאשׁ סֵלַע
אֲשֶׁר לֹא יִנְשָׁן עַד אֲשֶׁר יִגְלוּ נִצְוֹת.

* * *

(יתד ושית, יהד וש'ת ויתד ותנעה).

הַיְשִׁירוּ סְלָכִים עִם מַעֲקֵל
וְהֵם עֲצָמָם פִּתְלֵי פְּעָלִים!³
וְאִיךָ יִישֶׁר בְּעֵר צֵל סְעוֹת
כְּלֵי עֲצִים אֲשֶׁר עוֹף אֲלָלִים!⁴

(ח' תנעות).

נָשְׂרוּ חֲכָמֵי לֵב בְּבִנְיָהֶם
לְהַשִּׁיבָם בְּחִיכָה מוֹבָה.
מִי זֶה יִנְשֶׁר בְּחֻכָּם לִקְב
תַּנְעוּת, לְהַשִּׁיבוּ בְּחִיכָה!¹

* * *

(יתד ותנעה, יתד ושית-שתי סעמים).
נְמוּלָה לְוֹד הַנֶּחֶם - וְאֵם אֲרֻכּוּ יָמִים -
אֲלֵי עַת אֲשֶׁר כַּח לְהַרְגוֹ כִּד נִמְצָא!²

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

¹ החכמים נוערים בכניהם להשיבם לטוב; אבל מי זה ינצר כחכם אם תעה מדרך הטוב? —
² אם חפץ אתה להשיב לאיש רע נמולו בראשו, אוי תכה (ואם גם יארכו הימים) עד אשר יהי כך כח
לענשו (להרגו). — ³ אם הסלכים בעצמם נפתלים במעשיהם! — ⁴ כי איך יישר הצל אם לא יתישרו
העצים הנושם את הצל. והמשל יפה מאד, כי ההמון עושה תמיד רק כמעשה הגדולים, כמו שהצל דומה
להרבר תנועה את הצל.